

України «Про Національну гвардію України» в п. 1 ч. 1 ст. 13, що вони користуються повноваженнями із застосування превентивних поліцейських заходів (перевірка документів, поверхнева перевірка тощо) та заходів примусу (застосування фізичної сили, спецзасобів та вогнепальної зброї) в порядку, визначеному Законом України «Про Національну поліцію України».

Аналіз нормативно-правового регулювання діяльності підрозділів Національної гвардії України в сфері забезпечення громадської безпеки дає можливість визначити ряд основних напрямів його удосконалення. Так, положення керівних документів розглядають діяльність Національної гвардії України як суб'єкта забезпечення громадської безпеки та громадського порядку але не визнають її як одноосібного представника цієї сфери. Дослідження вимог законодавства, не дає змогу виділити Національну гвардію України як самостійного суб'єкта забезпечення громадської безпеки, водночас багатогранність функцій та завдань створюють суперечності в застосуванні підрозділів з охорони громадського порядку.

Також гостро постає питання стосовно того, які ж саме підрозділи Національної гвардії України (або ж сама Національна гвардія вцілому) виступають суб'єктом забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. На даний час мультизадачність та багатофункціональність створюють передумови конфронтації стосовно порядку застосування підрозділів.

Водночас немає чіткої уяви, які саме дії Національної гвардії України націлені на забезпечення громадської безпеки та забезпечення громадського порядку – вочевидь це не тільки охорона громадського порядку та забезпечення порядку на масових заходах і в місцях масового скупчення людей. Отже виникає необхідність виокремлення завдань та функцій між підрозділами Національної гвардії України.

Таким чином сучасна геополітична ситуація на теренах нашої держави зумовлює необхідність систематизування діяльності Національної гвардії України а також потребує перетворення її задля реагування на виклики і загрози, насамперед гібридні, які проявляються під впливом політичних, економічних, правових, психологічних, технологічних, соціально-демографічних факторів.

1. Конституція України - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Закон України Про Національну гвардію України - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.

3. Закон України Про Національну поліцію України - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Закон України Про національну безпеку України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

5. Закон України Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.

6. Закон України Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3673-17>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2012-%D0%BF>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>.

9. Наказ Міністерства внутрішніх справ України Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-14>.

Шумейко Олександр Михайлович,
старший викладач кафедри психології
та педагогіки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГО-ІНФОРМАЦІЙНА КОНТРБЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ МАНІПУЛЯЦІЙ СВІДОМІСТЮ

Сучасна динаміка суспільно-політичних, геополітичних та безпекових процесів в Україні і світі зумовлює виникнення стійкого інтересу з боку державних інституцій, як-от правоохоронні органи, органи держбезпеки, так і з боку громадськості до проблеми маніпулювання свідомістю. Сучасні війни вже давно ведуться не тільки і не стільки за допомогою супутників, безпілотної авіації чи високоточних ракет, а шляхом «тихої» маніпуляції над свідомістю бага-

томільйонної аудиторії інтернет-користувачів, поціновувачів соціальних мереж, глядацької аудиторії популярних телеканалів тощо. І наслідки такої війни набагато страшніші за масштабами охоплення та руйнівним впливом, нанесеним втручанням у свідомість.

До базової ознаки маніпуляції слід віднести специфіку самого її визначення. Маніпуляція – це вид психологічного впливу, а не фізичного насилля чи загрози застосування насилля. Під прицілом агентів маніпуляції завжди знаходиться структура особистості. Маніпуляція – це передусім приховане втручання, факт якого не повинен стати помітним для об'єкта маніпуляції. Саме тому приховування або свідоме спотворення інформації – це обов'язкова ознака маніпуляції

Сьогодні вже ні для кого не секрет, що процес формування суспільної свідомості трансформувалася від індивідуального до масового. Головна роль у цьому процесі відведена засобам масової інформації. Саме вони мають справу з соціально значимою інформацією, і саме контролювання такої інформації надає можливості маніпулювання масовою свідомістю, створення в ній моделі тієї дійсності, що є вигідною для суб'єкту впливу, на свій розсуд вирішувати, які саме проблеми на сьогодні є найбільш актуальними та гострими, формувати порядок денний. Також у цьому випадку штучно продукується таке явище, як спотворена медіа-свідомість (тобто свідомість, що заснована на хибних цінностях, маніпулятивних інтерпретаціях, подвійній моралі тощо), коли реальність, що запропонована ЗМІ, відрізняється від наявної. Таким чином, формування громадської думки через медіа-свідомість значно спотворюється. За допомогою «контрольованих» ЗМІ, інформацію можна спотворити за допомогою неповної, односторонньої подачі. Існує зокрема фрагментарний спосіб розповсюдження інформації, коли цілісна інформація штучно подрібнюється на окремі елементи або коли інформація подається єдиним «неопрацьованим» потоком, що не дозволяє пересічному громадянину сформувати цілісну картину реальності. Іноді інформацію редагують таким чином, щоб мати змогу додати власні думки і коментарі, тоді значна частина спотворень у подачі інформації спричиняється індивідуально-психологічними особливостями самих поширювачів інформації, наприклад, їх особистими політичними симпатіями. Іноді інформацію достатньо інтерпретувати у вигідному для зацікавленої сторони світлі. У деяких випадках інформація просто приховується, однак попри це увага аудиторії зосереджується на окремих сторонах події, причому інші сторони цієї події замовчуються – це також створює додаткову можливість маніпулювати цільовою аудиторією. Маніпулятори часто створюють «інформаційний шум» (зниження сприйняття фактів за рахунок подачі такої кількості новин, за якої стає неможливим їхнє сортування та критичне осмислення). Маніпулятори свідомо вдаються до псевдооперативного подання неперевіреної інформації, що також є поширеним маніпулятивним прийомом та відповідно до «закону випередження» М. Лундта, означає, що будь-яке перше повідомлення про подію справляє значно сильніший вплив на аудиторію, ніж всі наступні повідомлення. З метою маніпуляції зі свідомістю, використовують і поширення певного фіксованого погляду на інформацію, як на її єдино вірний варіант. За рахунок цього створюється ілюзорний ефект підтримки, трансльованої ЗМІ ідеї, більшістю аудиторії, що врешті-решт призводить до небажання індивіду відкрито висловлюватись під страхом суспільних санкцій, якщо його точка зору не сходиться з поглядами більшості. Простежується закономірність: чим частіше це повідомлення повторюватиметься у ЗМІ, тим більше зростатиме небажання людини публічно говорити і наполягати на власній точці зору на події.

Маніпулятивний, а в багатьох випадках і відверто антигуманний характер, а також колосальний розмах впливу на психіку людей, викликали необхідність детального вивчення таких явищ, як маніпуляція суспільною свідомістю та «чорні» піар-технології і, головне – пошук стратегій контрзахисту від подібних втручань як на індивідуальному, так і на масовому рівнях. Не дивно, що найбільш затребуваним та «благодатним» місцем для використання так званих «брудних технологій» маніпулятивного впливу є сфера політики. У звичайному, повсякденному розумінні PR є невід'ємною складовою спеціалізованої діяльності відповідних підрозділів державних, політичних та інших структур, що спрямована на встановлення взаєморозуміння та доброзичливих стосунків між структурами, що здійснюють PR, та суспільством, населенням, людьми, на яких спрямована ця діяльність. Через те що PR перетворюється в інструмент управління суспільною думкою та свідомістю, закономірним є й те, що в його використанні зацікавлені і політики, і окремі групи впливу, і агенти втручання ззовні. Головна проблема полягає в тому, що окрім цілком прийнятних правильних суспільних функцій, PR тісно «вплетений» у структуру ЗМІ, соцмережі, ідеологічні платформи політичних структур тощо. І мало хто з пересічних громадян розуміє, що PR також несе в собі й відверто жорсткі функціональні цілі, які зокрема часто зводяться до маніпуляції думкою інших груп, установ чи народних мас. Протягом останніх десятиліть тривала еволюція та вдосконалення технологій впливу, влади, ідеологічного та військового управління в суспільстві. Сучасні засоби комунікації створили для цього принципово нові

можливості, багатократно підсилюючи використання інформації у військових та політичних цілях. Маніпуляція особистістю, використання різноманітних засобів і технологій інформаційно-психологічного впливу стали цілком буденним явищем у повсякденному житті кожного українця, у військовій і політичній боротьбі. Це стимулювало широке розповсюдження й інтенсивне використання маніпулятивних засобів і технологій впливу на людей. Сучасний етап розвитку не тільки не понизив, а навпаки посилив тенденції до використання новітніх технологій інформаційних технологій маніпулятивного змісту на психіку людей у гібридних та інформаційних війнах по всьому світу. Використання в інформаційно-комунікативних процесах маніпулятивного впливу на різні верстви населення вже давно досягло таких масштабів, що становить реальну загрозу інформаційно-психологічній безпеці особистості та суспільства в цілому. Широкомасштабне застосування маніпулятивного впливу в комунікаційних процесах дезорієнтує соціально активну частину населення, викликає психоемоційну і соціальну напругу, що не дозволяє громадянам адекватно сприймати суспільно-політичну ситуацію й діяльність державних органів. Це, у свою чергу, посилює дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації й ускладнює будь-який розвиток і реформування суспільства.

Як висновок слід зазначити, що проблематика маніпулювання свідомістю була й залишається одним із нагальних питань соціальної та політичної психології. Формування новітньої європейської свідомості, розвиненої особистості громадянина української держави нового типу та відповідність викликам реальності, що постає перед кожним із нас, потребує оволодіння базовими знаннями щодо психологічного захисту від маніпуляцій, а також вміннями і навичками інформаційно-психологічної контрбезпеки.

1. Почепцов Г.Г., Чукут С.А. Інформаційна політика: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. – 663 с.
2. Кара-Мурза С.Г. Маніпуляція сознанием. М.: Эксмо, 2005. – 832 с.

Шубенок Тамара Іванівна

викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Максимова Маргарита Костянтинівна

студентка магістратури
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Торгівля людьми як форма транснаціональної злочинності є реальністю нашого часу, яка набула нових рис у ХХІ столітті. Згідно з оцінками експертів, торгівля людьми вважається третьою за прибутковістю сферою діяльності організованої злочинності, поряд з торгівлею зброєю та наркотиками.

Україна дедалі все більше стає країною призначення для торгівлі людьми з метою трудової експлуатації в сільському господарстві, на будівництві. При цьому, слід звернути увагу на те, що більшість українських мігрантів не мають офіційних дозволів на проживання або працевлаштування, що викликає ризики потрапити в тенета торгівців людьми і трудове рабство.

На арені торгівлі людьми Україна виступає як країною призначення (в більшості країн СНД та Азії), так і країною походження «товару», а також країною транзиту до Західної Європи, США, Японії, Австралії, Ізраїлю [1, с. 373-374].

За даними Генеральної прокуратури України, у листопаді 2017 року органами досудового розслідування було опубліковано 129 кримінальних правопорушень по ст. 149 Кримінального кодексу України – торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини; у грудні 2017 року – 116, а у січні 2018 року – 25 таких правопорушень. Статистичні дані не повністю відображають рівень злочинності у сфері торгівлі людьми, оскільки такій злочинності притаманна латентність високого рівня [2].

За даними Міжнародної організації з міграції України у 2018 році виявлено 491 особу, яка постраждала від торгівлі людьми з метою трудової та сексуальної експлуатації. Це на 60% більше за показники 2016-2017 років.

Російська Федерація залишається основною країною призначення для торгівлі людьми з України. 70% постраждалих осіб, які звернулися до Міжнародної організації з міграції України у 2018 році, повернулися саме з цієї країни.